

Kullanmama Nedeniyle Marka İptal Davalarında Hakimin Dosyayı Aydınlatma Yükümlülüğü

15 Mar 2024

Sınai Mülkiyet Kanunu ("SMK") uyarınca, SMK madde 26'da öngörüldüğü şekliyle; markanın tescil tarihinden itibaren beş yıl içinde haklı bir neden olmadan ciddi şekilde kullanılmaması veya bu kullanıma beş yıl kesintisiz ara verilmesi halinde, kullanılmayan markanın iptal edilmesi mümkündür.

SMK öncesi dönemde, kullanmama sebebiyle markanın iptal edilmesi talebi ancak, yetkili mahkeme nezdinde dava açılmak sureti ile ileri sürülebilmekteydi. SMK'ya göre kullanmama sebebiyle marka iptal yetkisi, hukuki menfaati olanların talebi üzerine, aslen Türk Patent ve Marka Kurumu'na (TÜRKPATENT) tanınmış olmakla birlikte, bu yetkinin Türk marka hukuku sisteminde yıllardır sadece mahkemeler tarafından kullanılıyor olması dolayısıyla bir geçiş süreci öngörülmüştür. Bu değişikliğin yürürlüğe girmesine yönelik hazırlıklarının tamamlanması amacıyla, TÜRKPATENT'in bu yetkiyi kullanması yedi yıl ertelenmiş ve bu sürede söz konusu yetkinin mahkemeler kanalıyla kullanılmaya devam edileceği düzenlenmiştir. SMK ile tanınan geçiş sürecinin 10 Ocak 2024 tarihi itibarıyla dolmasıyla beraber, kullanmama sebebiyle marka iptal taleplerinin TÜRKPATENT nezdinde görülmeye başlanması öngörülmüştür.

Kullanmama nedeniyle bir markanın iptaline ilişkin olarak gündemi en çok meşgul eden konu şüphesiz ki iptal taleplerinin değerlendirilmesi yetkisinin mahkemelerden alınarak TÜRKPATENT'e geçmesidir. Bu makalenin yayıma hazırlandığı tarih itibarıyla TÜRKPATENT iptal talepleri hakkında ön başvuru almaya başlamıştır, ancak sürece ilişkin detayları hala kesinleşmemiştir. Ancak açıktır ki; kullanmama nedeniyle markanın iptal edilmesi talebiyle bir davanın bu aşamada TÜRKPATENT nezdindeki süreç tamamlanmadan doğrudan mahkemeler nezdinde açılması mümkün olmayacaktır. Bununla birlikte, Türk yargısı tarafından bugüne kadar yaratılmış olan içtihat ve pratiğin TÜRKPATENT süreçleri için de yol gösterici olacağının kabulü gerekmektedir.

Türk medeni usul hukuku pratiği taraflara dayandıkları vakıaları ispata elverişi bir şekilde somutlaştırma sorumluluğunu yüklemiştir. Temelde ispat yükü -kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça- iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran taraftadır. Bununla birlikte Yargıtay İçtihadı Birleştirme Büyük Genel Kurulu tarafından verilen 2021/1 E., 2022/3 K. sayılı ve 03.06.2022 tarihli kararda da belirtildiği üzere; *"Bu bağlamda belirtmek gerekirse HMK'nın 190. maddesi gereğince ispat yükü, Kanun'da özel düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir. Bu genel kuralın dışında bazı hallerde ispat yükü yer değiştirerek davalı tarafa da geçebilir."* Bu yükümlülük kural olarak ileri sürülen iddianın lehine sonuç doğurduğu tarafta olmakla birlikte, yakın zamanda Yargıtay tarafından da bir kez daha teyit edildiği üzere kimi hallerde yer değiştirebilmektedir. Bu kuralın en temel örneği kullanmama nedeniyle iptal davalarıdır. Bu davalarda davacının kullanılmadığını iddia ettiği marka hakkında iddiasını ispata elverişli olan delillere ulaşabilmesine imkân yoktur. Zira söz konusu deliller tamamen marka sahibinin hakimiyeti altındadır. Dolayısıyla, bu davalarda ispat yükü yer değiştirmektedir.

Üstelik SMK'da da ispat yükünün doğrudan marka sahibinde olduğu açıkça düzenlenmektedir: *"İptal talepleri, iptali istenen markanın sahibine tebliğ edilir. Marka sahibi bir ay içinde talebe ilişkin delillerini ve cevaplarını"*

Kuruma (geçici madde atfıyla şu aşamada mahkemeye) sunar."

Bu tür davalarda ispat yükünün yer değiştirdiği ve davalıda olduğu pek çok yargı kararı ile de sabit olup; Yargıtay'ın yerleşik içtihadı niteliğindedir. Kısaca örneklemek gerekirse; i) Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/155 E., 2020/4405 K. sayılı ve 26.10.2020 tarihli kararında "*kullanmama nedeniyle iptal talebi bakımından ise ispat külfetinin davalıda olduğu ancak davalının markayı kullandığını ispat edemediği...*", ii) Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/7100 E., 2018/1061 K. sayılı ve 14.2.2018 tarihli kararında "*kullanmama nedeniyle iptal davalarında ispat yükünün yer değiştirdiği ve kullanmama nedeniyle iptal davalarının özelliği ve niteliği gereği ispat yükünün marka sahibi olan davalıya düştüğü, davalı tarafın markayı kullandığına dair somut bir delil ibraz etmediği gerekçesiyle ...*", iii) Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2010/5602 E., 2011/14744 K. sayılı 01.11.2011 tarihli kararında "*... tescilli marka sahibi markanın tescil kapsamı mal ve hizmetlerde kullanıldığını usulüne uygun şekilde kanıtlamak durumundadır.*" şeklinde markanın kullanımını ispat yükünün davalı marka sahibinde olduğu açıkça ifade edilmektedir.

Haliyle, kullanmama nedeniyle marka iptal davalarında ispat yükünün davalıda olduğunda hiçbir şüphe bulunmamaktadır. O halde, doğrudan ve sadece tarafların getirdiği delillerle bağlı olarak değerlendirilebilecek bu tür davalarda mahkemelerin re'sen araştırma yükümlülüğü ve yetkisi bulunmadığı da sabittir. Aksi bir uygulama, tüm ilkelere ve uygulamaya ters düşecektir.

Bu yaklaşımı destekleyen bir husus da hukuk sistemimizde kabul edilen teksif ilkesidir. Teksif ilkesi gereğince, bütün iddia ve savunma sebepleri ancak belirli bir usul kesitine kadar ileri sürülebilir. Farklı bir uygulamanın kabul edilmesi halinde, "kesin süre" kavramının içi boşaltılmış olacağı gibi, seri şekilde dosya incelenmesi de mümkün olmayacaktır. Nitekim Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen 2014/695E., 2016/522 K. sayılı ve 20.04.2016 tarihli kararda ifade edildiği üzere; "*6100 HMK'nın sistematiği içinde; tahkikat aşamasına geçilmezden evvel tarafların uyuşmazlık konularının ve bu uyuşmazlıkların çözümü için ileri sürdükleri delillerin daha işin en başında belirlenerek tahkikatın etkin bir şekilde yapılmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır. (...)Bu durumda dava dilekçesinin davalıya (...) usulüne uygun bir şekilde tebliğ edilmesinden sonra süresi içerisinde cevap dilekçesi verilmediğinden savunmanın dayanağı olarak süresinde ileri sürülen bir delil (HMK m. 129/1-e) bulunmadığından yerel mahkemenin davalıya delil göstermesi için süre vermesini yasal olarak imkân bulunmadığının kabulü gerekir*" Bu kapsamda da ilgili tarafça süresi içerisinde cevap dilekçesinin sunulmamasının sonucu olarak artık bir vakıa ve delil ileri sürülmesi mümkün olmayacaktır.

Ancak uygulamada özellikle mülkiyete ilişkin bir karar veriliyor olması nedeniyle mahkemeler tarafından daha titiz bir inceleme yapıldığı, davaya hiç cevap vermemiş ya da herhangi bir delil sunmamış olan marka sahiplerinin markaları hakkında dahi iptal kararı vermeden önce re'sen bir takım incelemeler yapıldığı görülmektedir.

Her ne kadar HMK madde 31 ile belirtildiği üzere; "*Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir.*" ise de, bu düzenleme aslen hakimin, sanki bir tarafmış gibi araştırma yapması anlamına gelmemektedir. Zira öyle olsaydı, mahkemeler, davasını ispat etmek bir yana, belki de herhangi bir gerçekçi iddiası dahi olmayan tarafların getirdiği dosyalar ile dolup taşabilirdi. Bu halde de zaten yargı yükünün çok yoğun olduğu günümüzde belki iki duruşma arasında bir yıl bile olabilirdi ve yargılama anlamını kaybedebilirdi. Ancak yakın tarihli farklı farklı dosyalarda görülmektedir ki; tek başına usul kavramı söz konusu olduğunda hepsi çok açık olan bu düzenlemeler, kullanmama nedeniyle marka iptal davaları söz konusu olduğunda biraz karışabilmektedir.

Sonuç olarak, kullanmama nedeniyle marka iptal davalarında hakimin dosyayı aydınlatma yükümlülüğünün, marka sahibi yerine delil getirme veya markanın kullanımını re'sen araştırma yapar şekilde genişlememesi gerektiği sabit olup; aksi yönde yorumun Yargıtay içtihatları, kanun ve doktrin ile çelişeceği kesindir. Bu anlamda da TÜRKPATENT tarafından da yürütülecek süreçlerde bu yönde bir bakış açısıyla inceleme yapılması beklenmektedir.

İLGİLİ ÇALIŞMA ALANLARI

- [Marka Hukuku](#)

Related Attorneys

- [YONCA ÇELEBİ](#)
- [BÜŞRA BIÇAKCI, LL.M.](#)